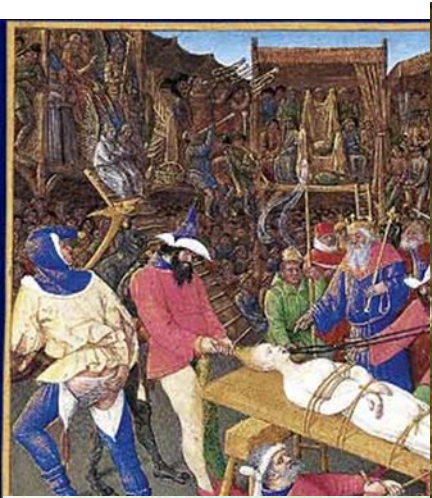

Náboženské neliturgické drama

NÁBOŽENSKÉ DIVADLO

1. Liturgické drama

- varianty ***Visitatio sepulchri*** (Navštívení hrobu)
- varianty ***Officium stellae*** (Hra o hvězdě)

2. Pololiturgické drama

- **biblické hry**, [NZ] např. *Secunda pastorum* (Druhá pastýřská hra), pašijové hry (např. *Pašijová hra z Benediktbeurenu*, *Hra na květnou neděli*, *Svatovítská pašijová hra*), *Hra o Nanebevstoupení Páně*; [SZ] např. *Ordo prophetarum* (Hra o prorocích)
- **hry o svatých**, např. *Ludus Danielis* (Hra o Danielovi), *Historie de Sainte Marguerite*, *Jeu de Saint Nicolas*

3. Neliturgické drama

- **biblické hry**, např. *Jeu d'Adam* (Hra o Adamovi), *Hra veselé Magdaleny*, zlomek *Mastičkáře*
- **božítělové/pašijové hry** (cykly), např. Chester Cycle, York Cycle; *Le Mystère de la Passion*; pašijové hry z Vídně, Alsfeldu, Egeru či Lucernu; *Misterio de Elche*; *La passion de Notre Seigneur Jésus Christ selon Saint-Mathieu*; *Hra o Vzkříšení Páně*

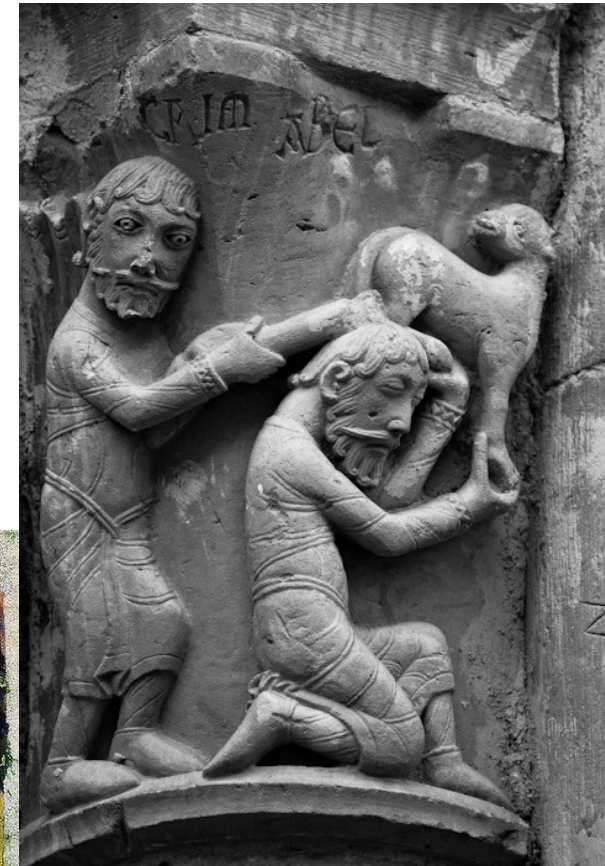
Hra o Adamovi (*Jeu d'Adam*)

„ať Adam zvedne ruku a ukáže mu (d'áblovi) zakázané ovoce, řka...“

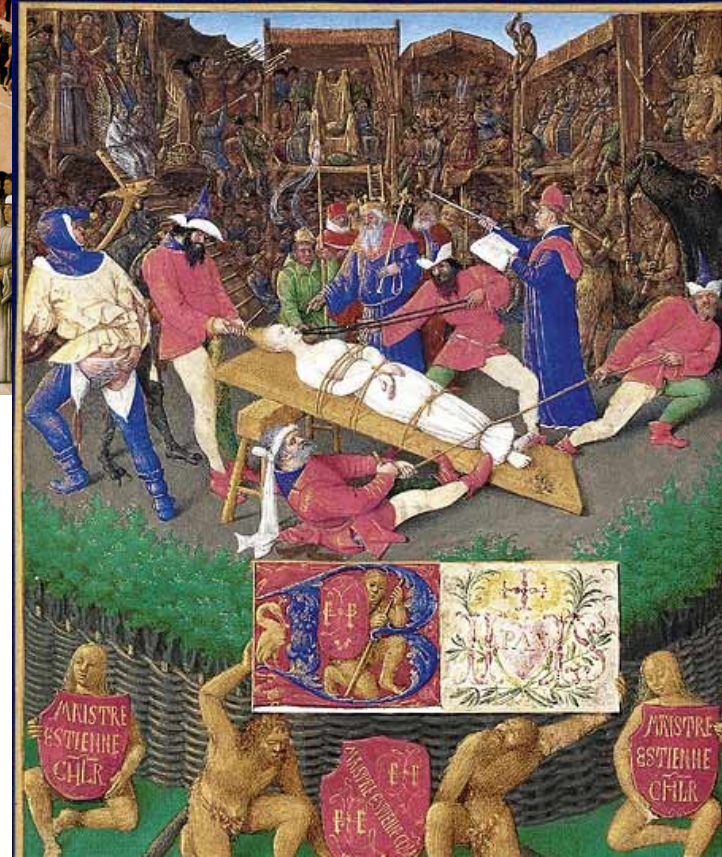
Adam má svléci své sváteční šaty, obléci chudé šaty z fíkových listů, a následně „ukáže svůj veliký zármutek a zahájí nářek“

„Eva se zalíbením bude pohlížet na zakázané ovoce a po dlouhém zvažování říká...“

Božítělová procesí

EN mystery of

Cy finent les Yebachés
près le xiiiie liure de l'

Comme par la deso
homme tous feussent
blete de la mort seconde
cist deliure plusieurs.

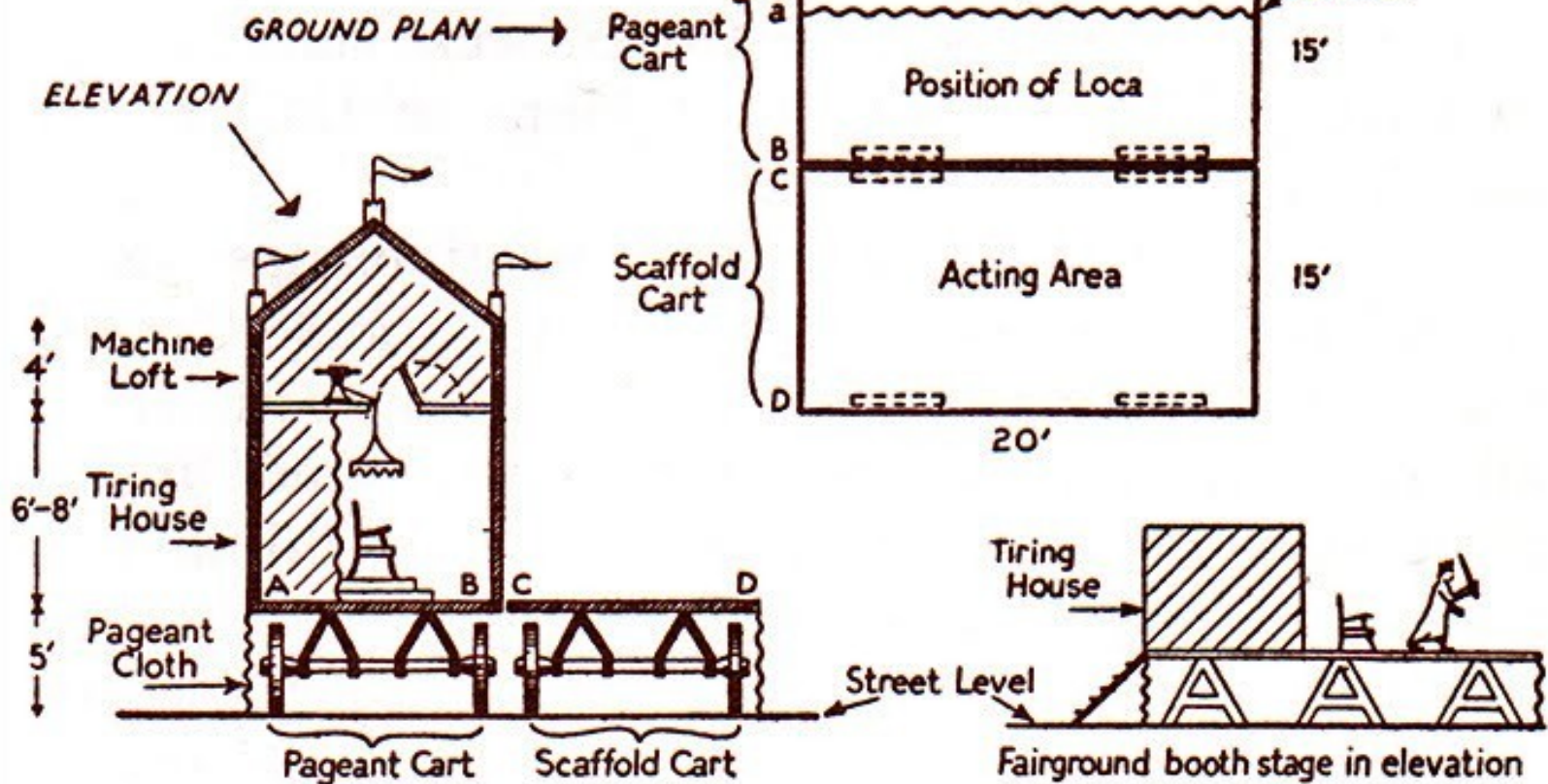

...a la tier assemble du
...onte concert en due

CONJECTURAL RECONSTRUCTIONS

A reconstruction of an English pageant wagon and a ground plan of the overall playing arrangement. From Wickham, *Early English Stages*, Vol. I.

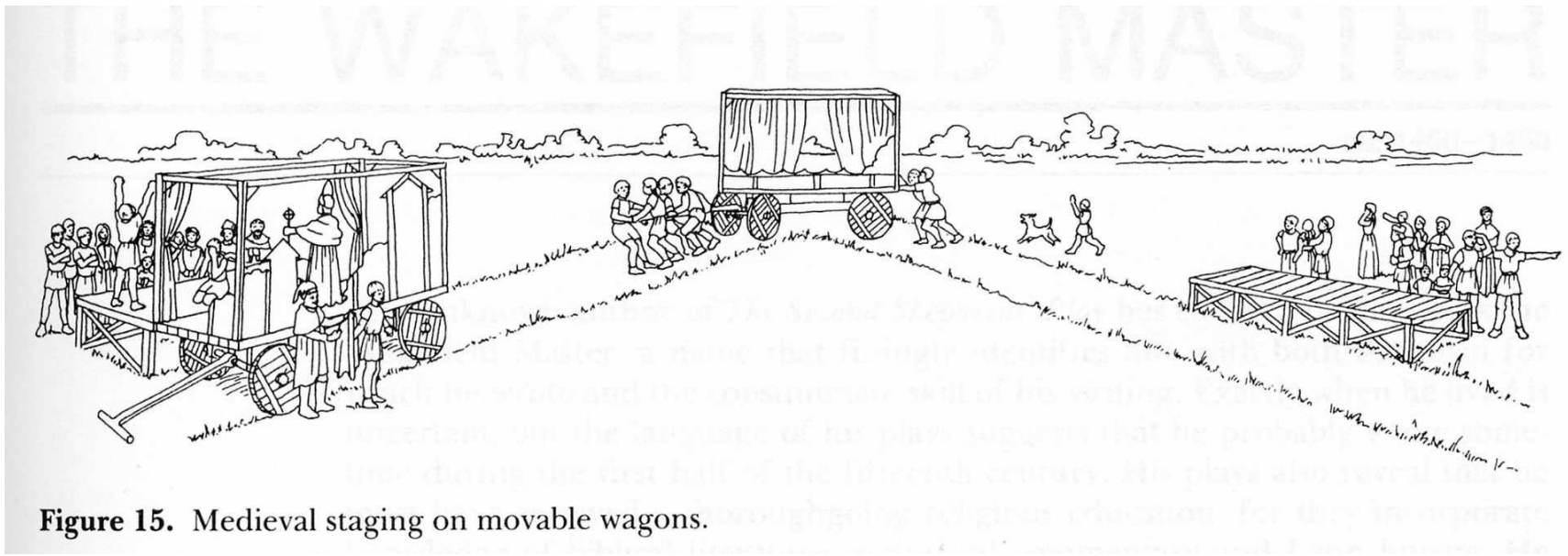

Figure 15. Medieval staging on movable wagons.

[8]

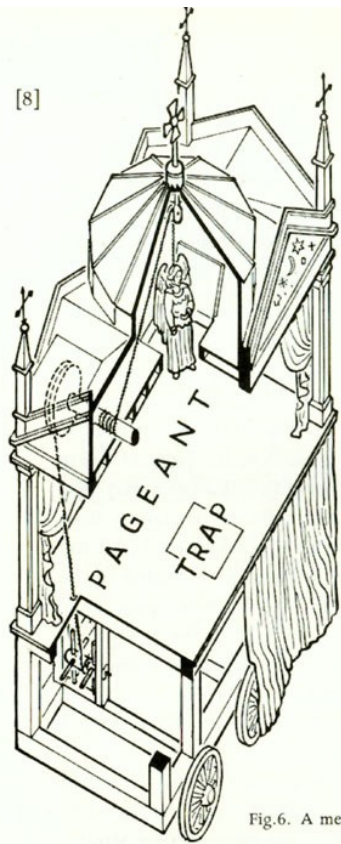

Fig.6. A medieval pageant

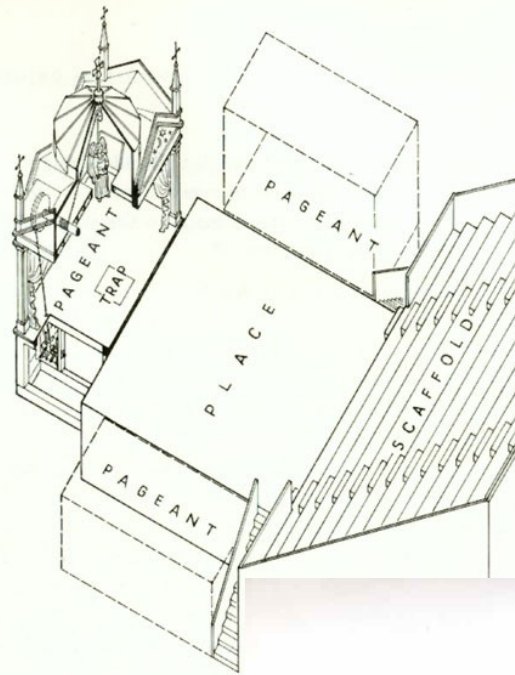
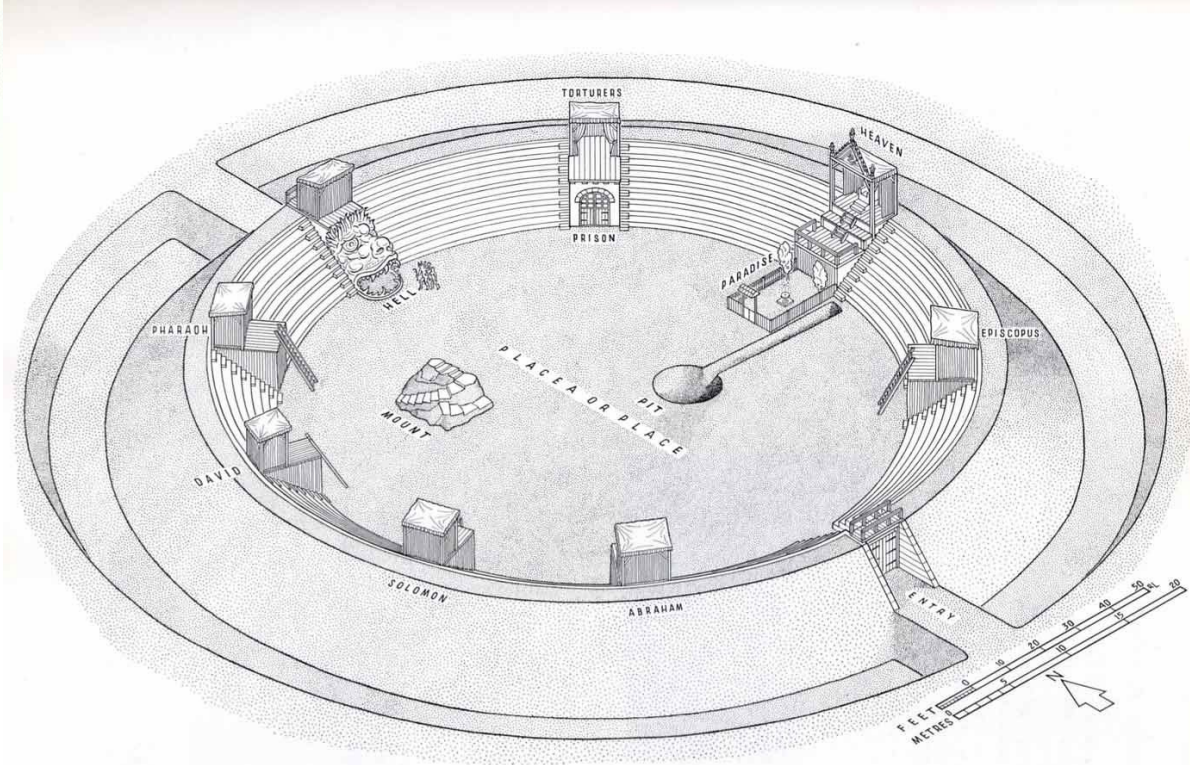

Fig.7.

249 EVA. Adam, husbande life and deare,
250 eate some of this apple here.
251 Yt is fayre, my leeffe deare;
252 hit may thou not forsake.

253 ADAM. That is soothe, Eve, withouten were;
254 the fruit is sweete and passinge feare.
255 Therefore I will doe thy prayer--
256 one morsell I will take.

Then Adam shall take the fruite and eate therof, and in weepinge manner shall saye:

257 ADAM. Out, alas, what ayleth mee?
258 I am naked, well I see.
259 Woman, cursed mote thou bee,
260 for wee bothe nowe shente.
261 I wotte not for shame whyther to flee,
262 for this fruite was forbydden mee.
263 Now have I brooken, through meade
of thee,
264 my lordes commandemente.

Morality

A tak, bratří, svou sílu hledejte u Pána, v jeho veliké moci.

11 Oblečte plnou Boží zbroj, abyste mohli odolat ďábovým svodům.

12 Nevedeme svůj boj proti lidským nepřátelům, ale proti mocnostem, silám a všemu, co ovládá tento věk tmy, proti nadzemským duchům zla.

13 Proto vezměte na sebe plnou Boží zbroj, abyste se mohli v den zlý postavit na odpor, všechno překonat a obstát.

14 Stůjte tedy ,opásáni kolem beder pravdou, obrnění pancířem spravedlnosti,

15 obuti k pohotovému službě evangeliu pokoje'

16 a vždycky se štítem víry, jímž byste uhasili všechny ohnivé střely toho Zlého.

17 Přijměte také ,přilbu spasení' a ,meč Ducha, jímž je slovo Boží'.

Pavel, *List Efezským*, 6

Everyman (Kdokoli)

KDOKOLI

Ó, Kriste, je to tak opravdu?
V krásných slovech blázní si libují.*

380 Ti nesplní, co nenaslibují.

Mí Příbuzní mi slibovali věrně,
že setrvají při mně pevně,
a teď chvatem prchají;
a totéž slíbilo Přátelství.

385 Koho si mám vybrat za přítele?

Ztrácím čas, když prodlévám tu déle.
Teď napadla mě jiná možnost:

Když celý život miloval jsem hojnost,
mé Jmění mohlo by mně pomoci,

390 ulehčilo by se mi na srdci.

Promluvím s ním o mém neštěstí. –

Kde jsi, mé Jmění a má hojnosti?

JMĚNÍ

Kdo mě volá? Kdokoli? Co! Pospícháš?

Ležím tu v koutech, do výšky nakupené

395 a v truhlách jsem pevně uzamčené

i v pytlích zabalené, sám uhlídáš,

že nemohu se hnout - jsem v haldách svalené.

Co bys rád? Máš prosbu? Řekni mně ji.

KDOKOLI

Pojď sem, mé Jmění, pojď co nejrychleji,

400 musím tě o radu poprosit.

[Vstup JMĚNÍ vpřed]

JMĚNÍ

Pane, kdybys měl na světě strádat nebo truchlit,
v tom ti mohu k nápravě posloužit.

KDOKOLI

Něco jiného mě tíží. Musím říct,
že to není z tohoto světa, abych nelhal.

405 Poslali pro mě, abych odcestoval

a prokázal se účtem celkovým
před Jupiterem, vládcem nejvyšším.

Celý život jsem se těšil a kochal sebou,
a proto tě prosím, pojď se mnou;

410 snad před všemocným Bohem budeš moci jednou

mé účtování pročistit, vytříbit;

vždyť se říká, co svět světem stojí,

že "peníze všechno špatné zhojí".

JMĚNÍ

Ne, Kdokoli, já si zpívám svoji.

415 Na takové cesty s nikým nechodím.

Kdybych tě doprovodil,

kvůli mně mnohem hůř bys pochodil;

že na mě jsi svou mysl upínal,

tak jsem ti účty zamžil, umazal,

420 a teď čistý součet sepsat nemůžeš, –

a to je proto, že mě miluješ.

KDOKOLI

Musel bych se žalem rozbolet,

kdybych dostal tak hrůznou odpověď.

Vstaň, jdeme tam spolu, hned teď.

JMĚNÍ

425 Ne, to ne! Jsem křehký, bezpečné to není.
Nepůjdu s nikým krok - to se sotva změní.

KDOKOLI

Ach, miloval jsem tě, měl potěšení,
co živ jsem byl, v bohatství a jmění.

JMĚNÍ

430 Tím spěješ k ztracení, nelžu, bezpečně,
má láska je opakem lásky věčné.
Kdybys mě miloval střídavě, průběžně,
dával ze mne chudým díl,
pak by tě takový strach nesoužil,
ani tak velká nouze a ten žal.

KDOKOLI

435 Ó, byl jsem zrazen dřív, než jsem to poznal.
Může za to, že jsem mrhal čas svůj.

JMĚNÍ

Co, tys myslel, že jsem tvůj?

KDOKOLI

Myslel jsem, že to tak je.

JMĚNÍ

Ne, Kdokoli, vůbec ne.
440 Jen na chvíli mě můžeš mít,
na čas, kdy jsi se mnou měl blahobyt.
V povaze mám mařit duše lidí;
spasím-li jednu, na tisíce zhyzdím.
Ty si myslíš, že tam půjdu s tebou?
445 Ne, ze světa ne, samosebou.

KDOKOLI

Představoval jsem si to jinak.

JMĚNÍ

Jmění je tvé duše zloděj.
Až budeš mrtev, toto je můj zvyčej:
dalšího podvedu právě tak
450 jako tebe, jen abych mu duši hanou oděl.

KDOKOLI

Falešné Jmění, buď proklete,
ty zrádce Boha, tys mě podvedlo
a chytilo na návnadu!

JMĚNÍ

No né, nějak jsi přišel o náladu,
455 a to jsem rád.
Musím se smát, nemám proč naříkat.

KDOKOLI

Ach, Jmění, vroucně jsem tě miloval!
A to, co měl jsem Pánu, tobě jsem dal!
Vskutku se mnou nepůjdeš?
460 Řekni pravdu, žádnou lež.

JMĚNÍ

Kéž je Bůh při mně, kdež!
Tak tedy sbohem, buď pozdraven.

[Odejde JMĚNÍ]

Hro(t)svitha z Gandersheimu, 10. stol.

Dulcitius, Gallicanus,...

Hildebarda z Bingenu, 12. stol.

Ordo virtutum
(Hra o ctnostech)

at Mater ✨

es, qui transitis per viam,
attendite et videte,
si est dolor sicut
dolor meus.

Bohemikální plankty (14. stol.)

Latinské

- originál *Pláče svaté Mařie* (Pseudo-Origenova homilie na Zelený čtvrtek)
- originál *Pláče Marie Magdaleny*
- originál *Šafaříkova planktu*
- *Planctus sanctae Mariae* (in Pasionál abatyše Kunhuty)

Staročeské

- *Šafaříkův plankt Panny Marie*
- *Roudnický plankt Panny Marie* – přepracovaný ŠP
- *Plankt nebo žaloščenje Matky Božie u Veliký pátek*
- *Pláč svaté Mařie* (Hradecký rukopis)
- *Pláč Marie Magdaleny* (Hradecký rukopis)

Německé

- Böhmische Marienklage

**Tuto sye poczyna poczy placz swa|te
marzie.**

5   **O** wfichny genz | czieftu gdete.
Tuto semnu | smutnu siedte.
Awizte aczt | ktera boleft.
Kmey bolefti podobna | gest.
Azieleyte semnu meho.
Syna | frrdecznye mileho.
10   wizte gha nak|rzizy pnyece.
Ty tiezke muky trr|piece.
Wizte nadnym tu odiwu |
dan gest wlyem awprotiwu.
Diw | ze mye widite ziwu.
Protu mu tiez|ku protiwu.
15   Bezwyfye wyny gest | podieffen.
Anafibenyczy obieffen |
Trrp| muku nezawyniw.
Any czo | zleho uczynyw.
Ano bezewfeho | prawa.
Ten genz gest andielska | flawa.
52*   Gest zlym newynnye obu|zen.
Akrziewie namrt otfuzen.
Tuto | gest prawy sud zwracen.
Wfeho pra|wa sud przywracen.
Rownoft pra|wa zamucena.
5   Aprawedlnoft pora|zena.

Tuto se počiná pláč svaté Maříe.

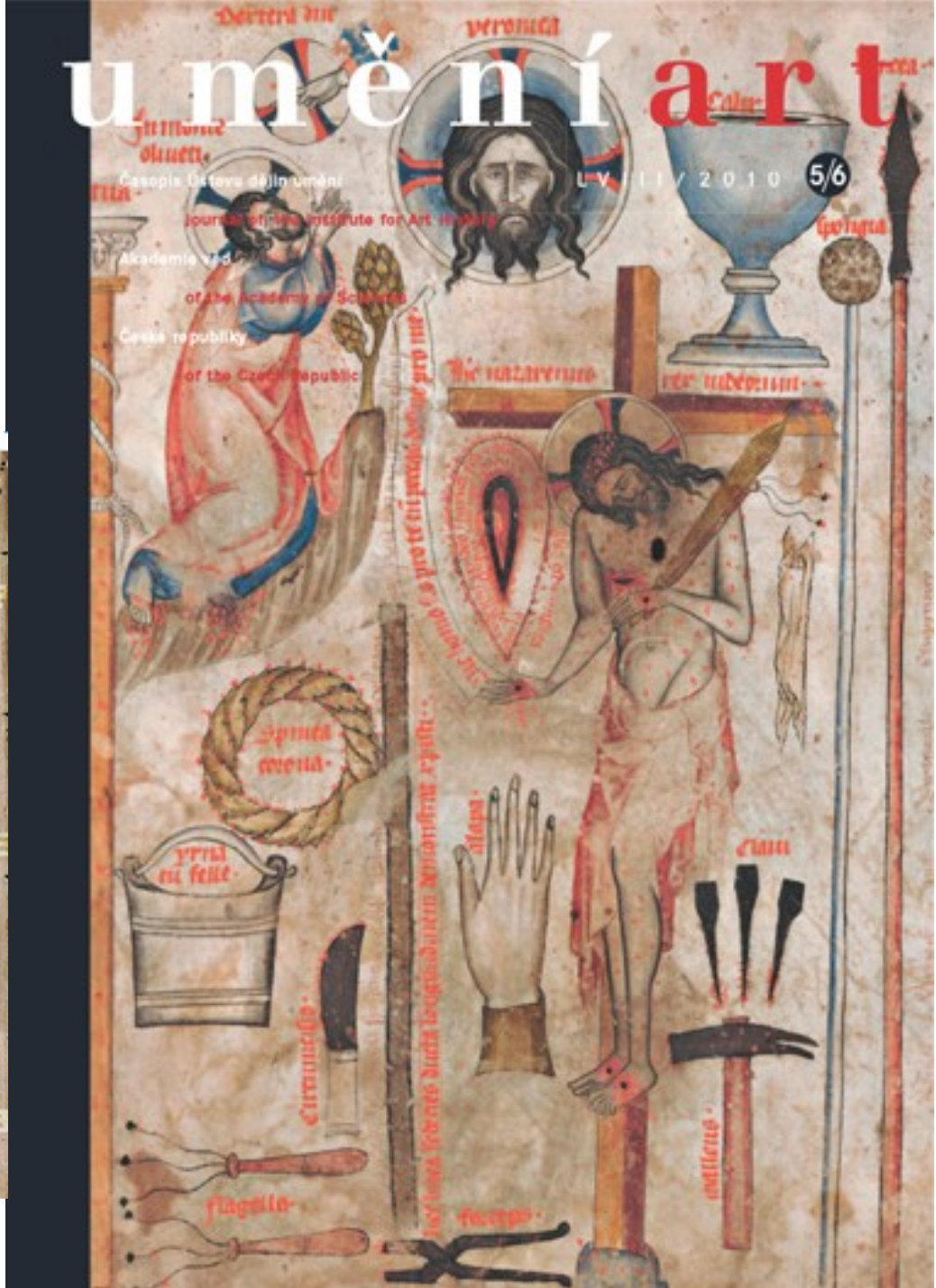
Ó všichni, jenž cestú jdete,
tuto se mnú smutnú sědte
a vizte, ačf která boleft
k mej bolefti podobna jest,
5   a želejte se mnú mého
syna srdečně milého.
Vizte j'h(o) na kříži pniece,
ty těžké muky trpiece;
vizte nad ním tu odiwu,
10   dán jest všem (na) protiwu.
Div že mě vidíte živu
pro tu mú těžkú protiwu.
Bez všie viny jest poděšen
a na šibenici oběšen,
15   trpí muku, nezaviniv
ani co zlého učiniv;
ano beze všeho práva
ten, jenž jest andělská sláva,
jest zlym nevinně obuzen
20   a kř(i)vě na smrt otsúzen.
Tuto jest pravý súd zvrácen,
všeho práva súd převrácen;
rownost práva zamúcena
a pravedlnost poražena;

55 Kterú vinu jest zavinił,
 který-li hřiech jest učinil?
 Ó vzteklý židovský rođe,
 slepý zabylý národe!
 60 čso jsi spáchal nad nevinným,
 zles sděl sobě i synóm tvým.
 Nemúdrú jste radu jměli,
 když jste jeho jéti chtěli,
 závistí jste j'mu nepřieli,
 nebo jste zlé skutky jměli.
 65 Zlí dobrého nechtie jmiati
 ni j'ho mohú v srdci shřieti
 ni očima j'ho viděti
 ani co dobrého přieti.
 On jest vás tresktal ze zlého,
 70 mnoho vem činil dobrého;
 a vy jste pak, jemše jeho,
 přieliš učinili zlého:
 jako zloděje vázali,
 mezi oči jemu plvali,
 75 k osě hanebně vázali,
 přivázavše bičevali,
 hanějíce naň křikali,
 trním j'ho korunovali;
 potom na kříž přikovali,
 80 žluč s uoctem píti dávali,
 kosti zlámati kázali,
 pak srdce kopím proklali
 a tu jste svú zlosť skonali.
 To jste vše nad ním tryščeli,

85 neb jste jej v svej m(o)ci jměli.
 Obratťe súd, obratťe súd,
 poznáte v nem veliký blud!
 Jaz, nynie smutna, žalostna,
 sira, strastna a bolestna,
 90 mého synáčka zbavena
 a žalostně osiř(e)na,
 proši, uslyšte mě nynie,
 vezřieci na mé zamúcenie,
 na mé veliké žalosti
 95 a na těžké mé bolesti.
 S mým mě synem ukřižujte,
 na kříž mě k nemu přikujte;
 rádať chci tak s ním umřieti,
 budete-l' mi toho přieti.
 100 Takť mé srdce túhy zbude
 a ta(k)ť mi smrt lehka bude.
 Ale co mi to hubenej,
 všie žalosti napln(ě)nej,
 má prosba pomůže u vás
 105 v tento u mój žalostný čas!
 Prosby mé neuslyšíte
 ani mne v tom utěšíte:
 jmáte srdce zkameňalá
 a k slitováníu ztvrdalá,
 110 nade mnú se nesželíte
 ani mne v tom uslyšíte
 ni mého syna zbavíte
 ani j'ho s kř(i)že složíte.
 Obratíte súd, obratíte

PASIONÁL ABATYŠE KUNHUTY

u m ě n ě í a r t

Journal of the Institute for Art History
of the Academy of Sciences
of the Czech Republic
5/6
11/2010

61^a Hanenye atryzn | slyšiewfy.
Iwfe gyne zle triscziew|fe

*Tuto gest mluwil giezus | krystus k swej
matczie drzie|we nezi gest vmrziel*

5 **M**ila | matko nemut sye tak.
Gyzt to | nemoz byti gynak.
Ato czozft sye | gest trisczalo.
wfeczkernot gest | yuz prziestalo.
Ay tot gest iań | miesto mne syn.
10 Ktomu sye iako | kemnye wyn.
Azamatrz gmu | dawam tie.
Budiz ma igeħo | matie.
yazt tie poruczięgy iemu |
Bratru memu teczienemu. |
Takez ho porucziem tobie.
15 ho|wiewtas wmylofta sobie.
Potom | ynħed ian gy przigie.
apoczye | czfnye chowati gie.
Czisty dziew|ka dziewky cziste.
Ato gmieta ¹⁰⁰ za|gufte.

Amen.

61^b *Tuto sye gest skońal placz swate marie
matky | bozie geyz gest czynyla uweli|ky patek
podkrzizem stogieczy | aktos gey bude na-
5 kazdy pa|tek snaboženstwym czisti nebo | po-
sluchati. wfecħno obdrzy. | uboha |krrzie kra-
lownu nebes|ku nawstech miestiech powstie |
10 czassy anaywiece nasmrřti na|swey.*

han(ě)nie a tryzn slyšewši
i vse jiné zlé tryščewš(i).

*Tuto jest mluwil Jezus Kristus k swej
matce dřieve nežli jest umřel.*

Milá matko, nemuř se tak,
415 již to nemož býti jinak;
a to, co(ž)ť se jest tryščalo,
všeckernot jest juž přestalo.
Aj toť jest Jan miesto mne syn,
k tomu se jako ke mně wiň
420 a za mát(e)ř j'mu dávám tě,
budiž má i jeho mátě,
jazť tě porúčeji jemu,
bratru mému řetřenému.
Takěž ho porúciem tobě,
425 hovějtas v milosti sobě.
Potom inħed Jan ji přiře,
a poče řsně chowati jé,
řistý dievka dievky řisté
a to jmieti (jest) zajisté.

Amen.

*Tuto se jest skonāl pláč svatě Mařie,
matky božie, jež jest činila u veliký pátek
pod křtížem stojěci, a ktož jej bude na
každý pátek s náboženřtvím řisti nebo po-
slúřhati, wfecħno obdrži u Boha skřzě krá-
lownu nebeskú na wfecħ miestiech, po wfě
řasy a najwiece na smřti na swej.*